

MÖVZU: "Qalıqlı bölmə"

$$53 : 12 = ? (5)$$

$$36 : 15 = 2 (?)$$

Dərsin məqsədi

1. Şagirdlərdə “qalıqlı bölmə” mövzusunun formalaşdırılması.
2. Şagirdlərin məntiqi tərəkürünü inkişaf etdirmək.
3. Mövzuya maraq artırmaq.
4. Nitq mədəniyyətini inkişaf etdirmək.
5. “Onluq kəsrlərin bölünməsi” mövzusunun tədris edərkən qalıqlı bölməni tətbiq edə bilmələri.

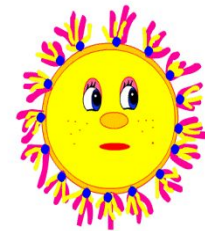
• **Dərsin tipi:** Yeni bilik, bacarıq və vərdiş verən dərs. Dərs tədqiqat.

• **İş forması:** Bütün siniflə iş, qruplarla iş.

• **İş üsulu:** Beyin həmləsi. BİBÖ.

• **Resurslar:** dərslik, noutbuk, proyektor, printer, fərdi və qruplar üçün işçi vərəqələri, müxtəlif rəngli marker və təbaşır, xətkəş.

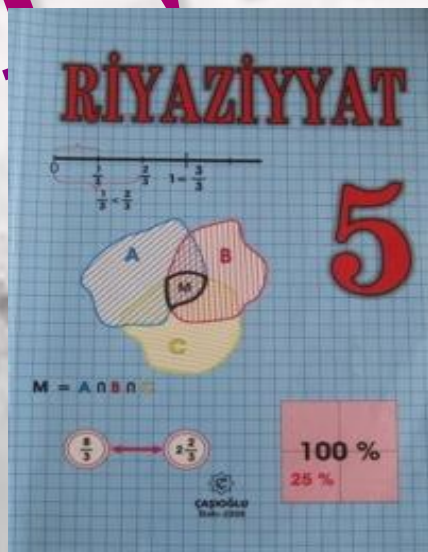
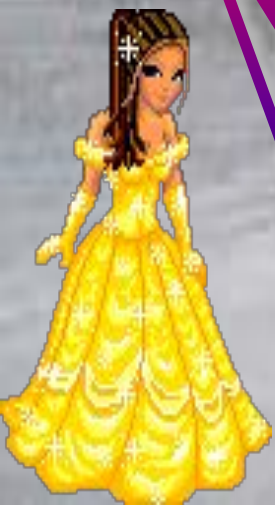

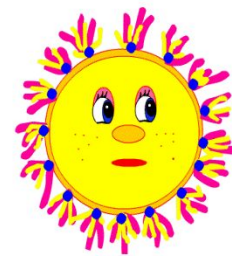
Qalıqlı bölmə nədir?

$$40:5=8$$

$$43:5=8 (?)$$

MOTİVAŞIYA

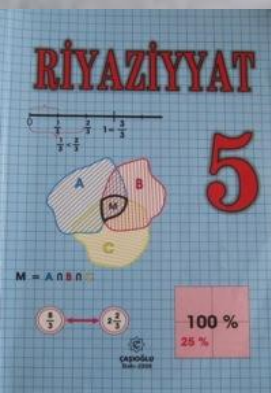

$$89 : 10$$

$$890 : 10 = 89 \text{ (qal. } 9)$$
$$8900 : 100 = 89 \text{ (qal. } 9)$$
$$700 : 10 = 70 \text{ (qal. } 14)$$
$$7000 : 100 = 70 \text{ (qal. } 14)$$

$$714 : 100$$

Fəal təlim metodu: B İ B Ö

Bilirik	İstəyirik bilək	Öyrəndik
Bölmə əməli Bölünən Bölən Qismət	?	?

Bölmə nədir?

-Hasıl və vuruqlardan biri məlum olduqda o biri vuruğun tapılması əməli bölmə adlanır.

$$18 : 3 = 6$$

18 – bölünən, 3 – bölən,
6 - qismət .

Ümumi şəkil:

$a:b=c$ a - bölünən, b - bölən,
c - qismət adlanır.

Qismət bölünənin böləndən necə dəfə böyük və ya bölənin bölünəndən neçə dəfə kiçik olduğunu göstərir.

$$a:0 \text{ olmaz}$$

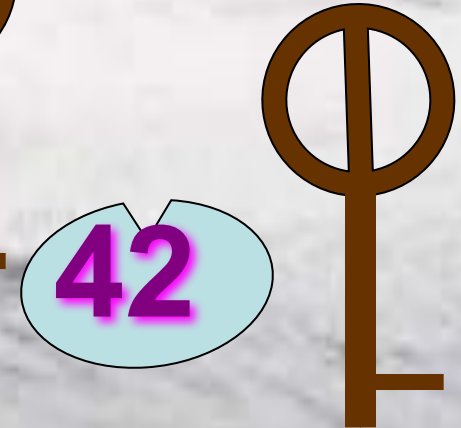
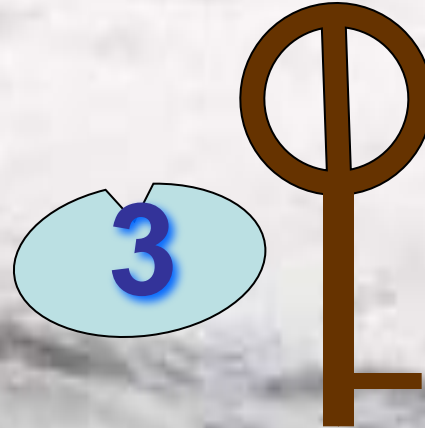
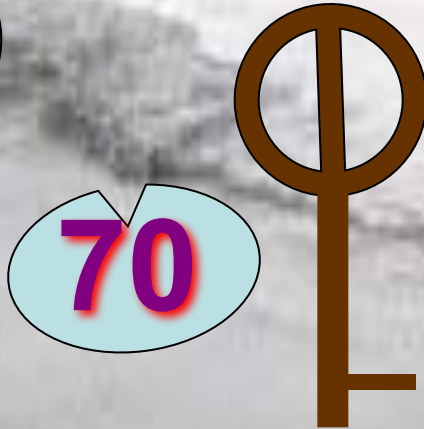
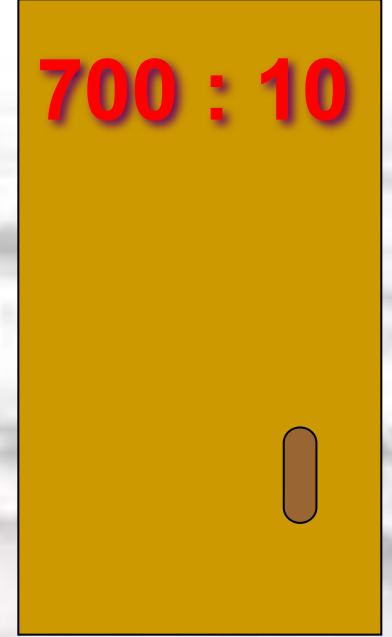
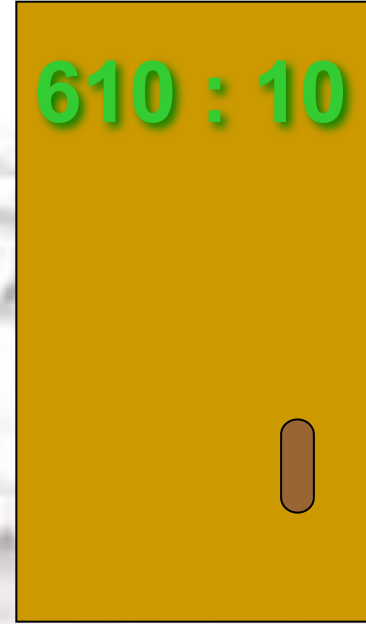
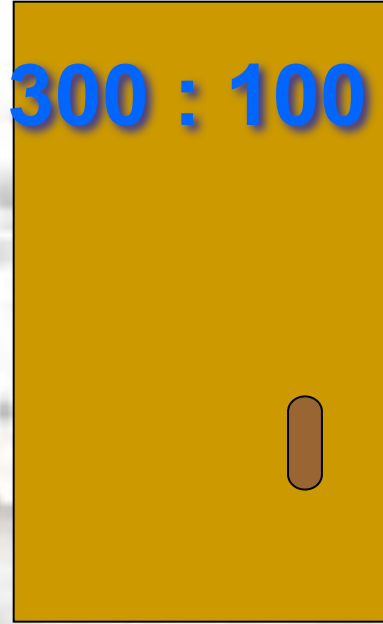
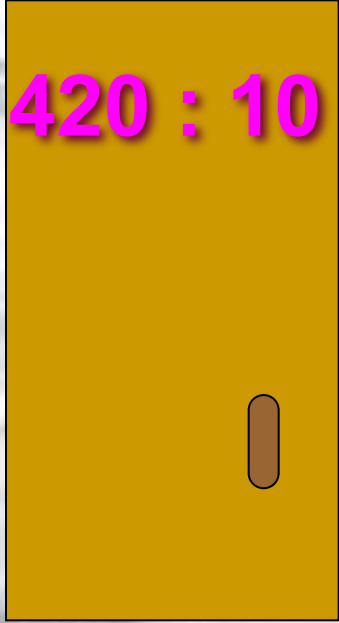
$$a:a=1$$

$$a:1=a$$

$$0 : a=0$$

(vurmanın $0 \cdot a=0$
xassəsindən
alınır.)

Qapılara düşən açarları tapın.

Ədədi şüada 19-a bölünən ədədləri qeyd et:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

0 19 38 57 76 95 114 133 152 171 190

Fəal təlim metodu: B İ B Ö

Bilirik	İstəyirik bilək	Öyrəndik
Bölmə əməli Bölünən Bölən Qismət	Qalıqlı bölmə Natamam qismət Qalıq ($a=bq+r$, $r < b$) düsturunu. .	

23 konfeti 4 qız arasında böl!

Məsələ 1.

5 konfet

5 konfet

5 konfet

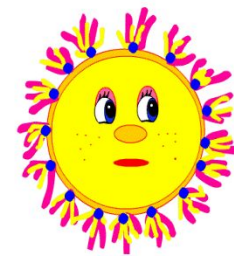

5 kofet

3 konfet

23 konfetin 4 qız arasında bərabər böldük. Hər qıza 5 konfet düşdü. 3 konfet artıq qaldı. Bunu belə yazmzq olar.

$$23=5*4+3$$

Qalıqlı bölmə

Bölünən

Bölən

$$\begin{array}{r} 23 \\ - 20 \\ \hline 3 \end{array} \bigg| \begin{array}{r} 4 \\ 5 \end{array}$$

Qalıq

3

**Natamam
qismət**

$$3 < 4$$

$$a : b = q (qal. r)$$

$$a = bq + r$$

Qalıqlı bölmə

$$a = bq + r$$

- a bölünən, b bölən, q natamam qismət, r qalıq isə
- $a = bq + r$, $r < b$
- $a : b = q$ (r qal.)
- $a = bq + r$
- Qalıqlı bölmədə bölünəni tapmaq üçün böləni natamam qismətə vurub, alınan hasilə qalığı əlavə etmək lazımdır.

• $r = 0$ olarsa, deyirlər ki, a ədədi b ədədinə qalıqsız və ya tam bölünür və belə yazılır: $a = bq$

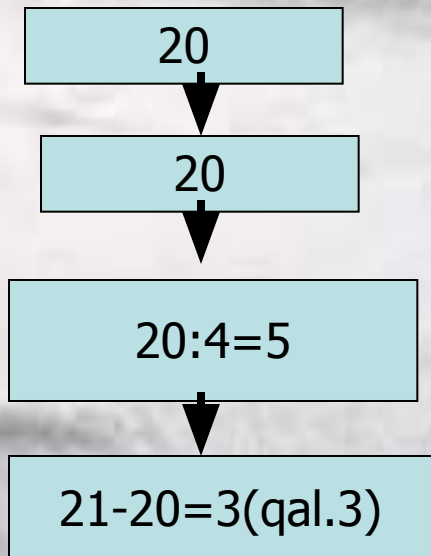
Qalıqlı bölmənin tapılması algoritmi.

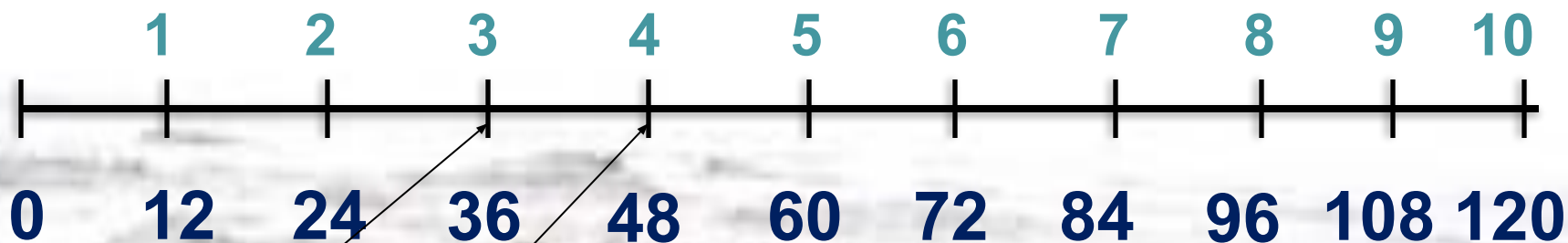
1. Bölünəni bölənə bölürük.
2. Bölən ilə qalığı müqayisə edirik.
3. Əgər qalıq böləndən kiçikdirsə, bölməni dayandırırıq.

Məsələ 1. $23:4$

- 1) 21-i aşmayan və 4-ə bölünən ən böyük ədədi tapmaq. Bu 20-dir.
- 2) 20-ni 4-ə bölsək 5 alınır.
- 3) 21 dən 20-ni çıxsaq 1 alınır. 3-qalıqdır.
 $21:4=5(\text{qal.}3)$

Ədədi şüada 12-yə bölünən ədədləri qeyd et:

Qalıqlı bölməni yerinə yetir:

36

$$37 : 12 = 3 \text{ (qal.1)}$$

60

$$68 : 12 = 5 \text{ (qal.8)}$$

48

$$50 : 12 = 4 \text{ (qal.2)}$$

72

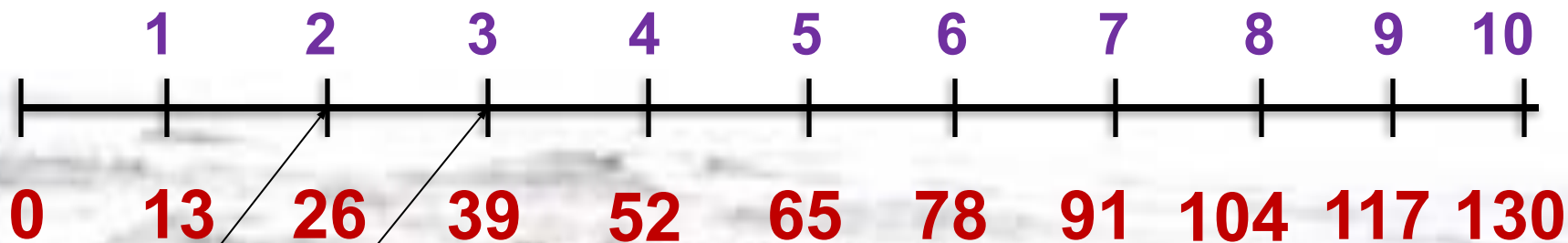
$$75 : 12 = 6 \text{ (qal.3)}$$

96

$$99 : 12 = 8 \text{ (qal.3)}$$

Ədədi şüada 13-yə bölünən ədədləri qeyd et:

Qalıqlı bölməni yerinə yetir:

26

$$28 : 13 = 2 \text{ (qal.2)}$$

39

$$40 : 13 = 3 \text{ (qal.1)}$$

52

$$56 : 13 = 4 \text{ (qal.4)}$$

65

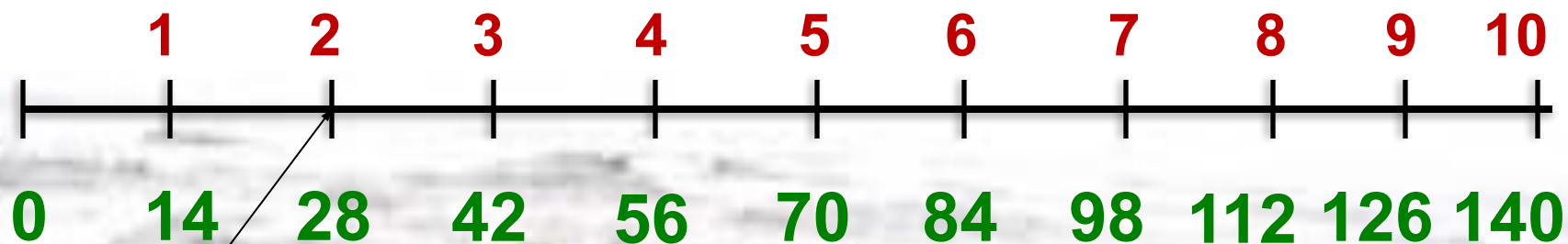
$$72 : 13 = 5 \text{ (qal.7)}$$

91

$$94 : 13 = 7 \text{ (qal.3)}$$

Ədədi şüada 14-ə bölünən ədədləri qeyd et:

Qalıqlı bölməni yerinə yetir:

28

$$29 : 14 = 2 \text{ (qal.1)}$$

56

$$60 : 14 = 4 \text{ (qal.4)}$$

42

$$45 : 14 = 3 \text{ (qal.3)}$$

70

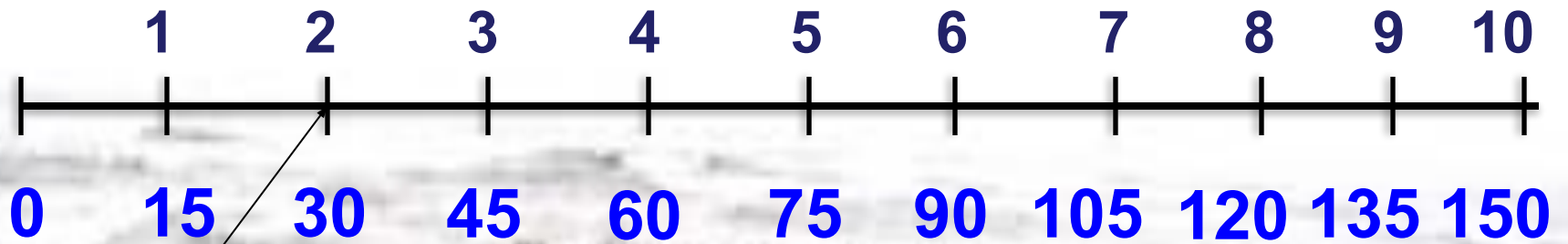
$$78 : 14 = 5 \text{ (qal.8)}$$

84

$$86 : 14 = 6 \text{ qal(.2)}$$

Ədədi şüada 15-ə bölünən ədədləri qeyd et:

Qalıqlı bölməni yerinə yetir:

30

$$34 : 15 = 2 \text{ (qal.4)}$$

45

$$47 : 15 = 3 \text{ (qal.2)}$$

60

$$68 : 15 = 4 \text{ (qal.8)}$$

75

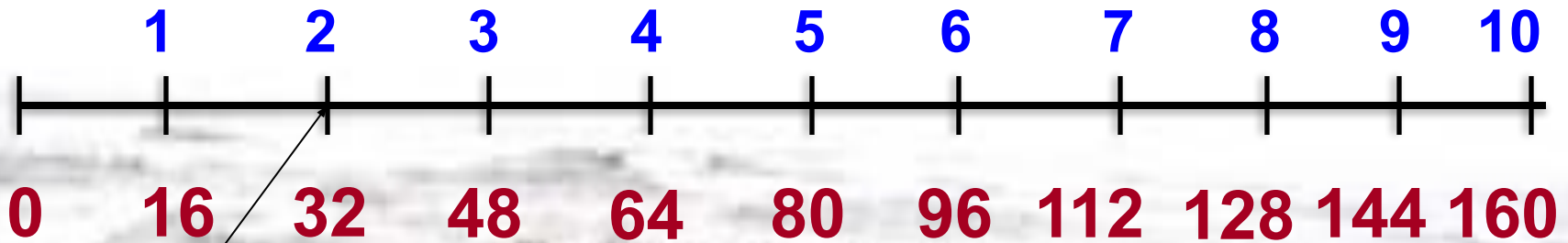
$$76 : 15 = 5 \text{ (qal.1)}$$

90

$$98 : 15 = 6 \text{ (qal.8)}$$

Ədədi şüada 16-ya bölünən ədədləri qeyd et:

Qalıqlı bölməni yerinə yetir:

32

$$37 : 16 = 2 \text{ (qal.5)}$$

48

$$49 : 16 = 3 \text{ (qal.1)}$$

64

$$68 : 16 = 4 \text{ (qal.4)}$$

80

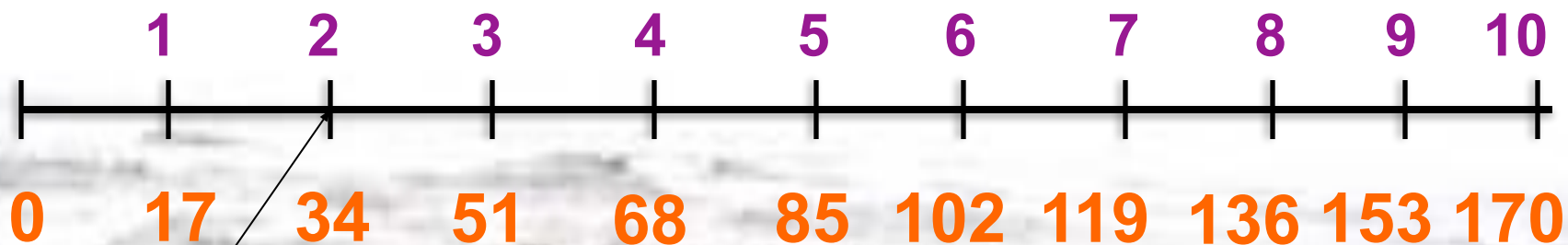
$$82 : 16 = 5 \text{ (qal.2)}$$

96

$$99 : 16 = 6 \text{ (qal.3)}$$

Ədədi şüada 17-ə bölünən ədədləri qeyd et:

Qalıqlı bölməni yerinə yetir:

34

$$38 : 17 = 2 \text{ (qal.4)}$$

51

$$56 : 17 = 3 \text{ (qal.5)}$$

68

$$70 : 17 = 4 \text{ (qal.2)}$$

85

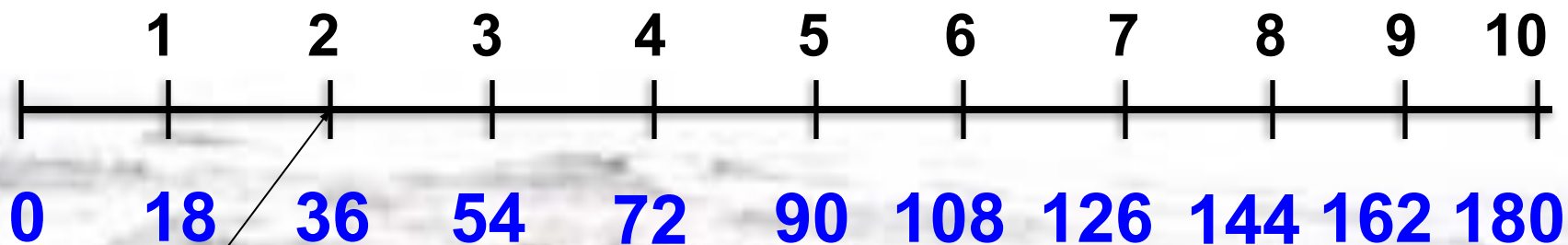
$$91 : 17 = 5 \text{ (qal.6)}$$

136

$$140 : 17 = 8 \text{ (qal. 4)}$$

Ədədi şüada 18-ə bölünən ədədləri qeyd et:

Qalıqlı bölməni yerinə yetir:

36

$$39 : 18 = 2 \text{ (qal.3)}$$

54

$$55 : 18 = 3 \text{ (qal.1)}$$

54

$$62 : 18 = 3 \text{ (qal.8)}$$

90

$$95 : 18 = 5 \text{ (qal.5)}$$

126

$$140 : 18 = 7 \text{ (qal.14)}$$

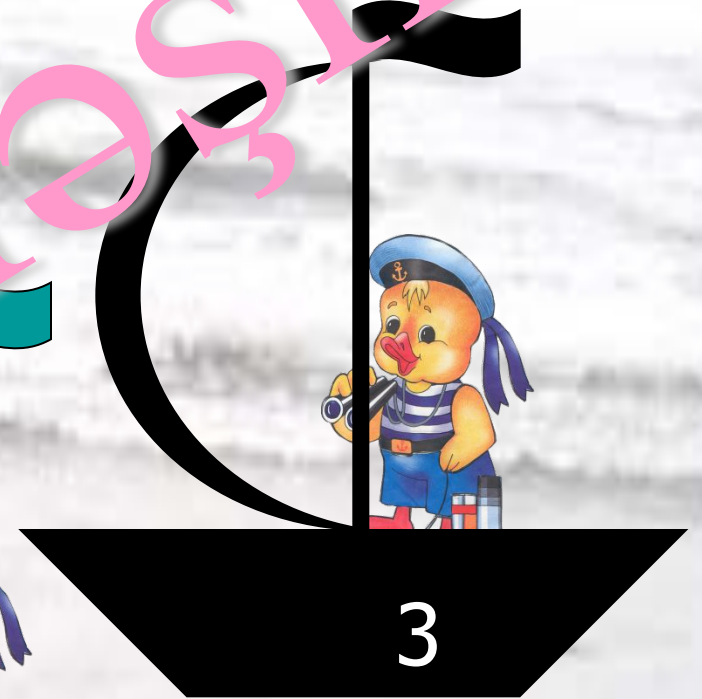
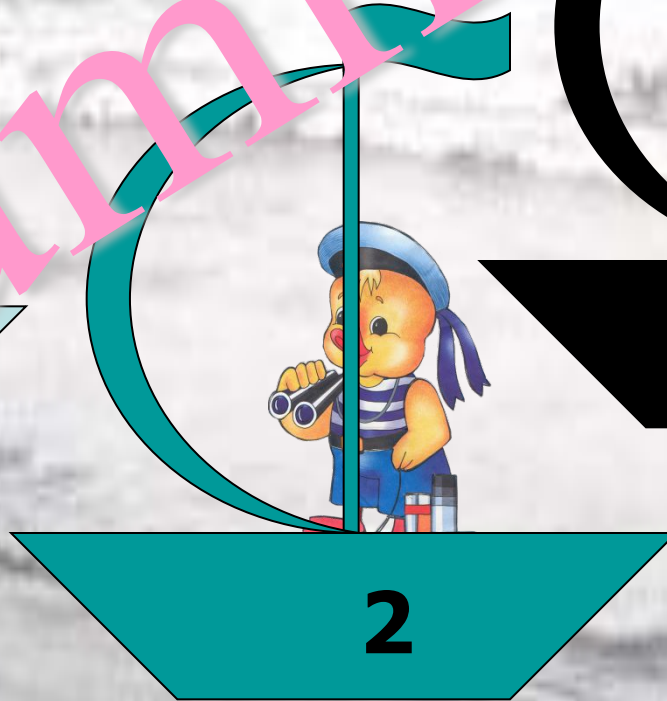
**39 kimi olan ədədlərdən hansı 4-ə
qalıqsız bölünür?
Bəs 8-ə? Bəs 9-a?**

**Ədədi 3-ə böldükdə hansı qalıqlar alına
bilər?
Bəs 6-ya? 12-yə? 99-a?**

Fəal təlim metodu: B İ B Ö

Bilirik	İstəyirik bilək	Öyrəndik
Bölmə əməli Bölünən Bölən Qismət	Qalıqlı bölmə Natamam qismət Qalıq ($a=bq+r$, $r>b$) düsturunu.	Qalıqlı bölmə Natamam qismət Qalıq ($a=bq+r$, $r>b$) düsturunu.

Gruplar için tapşırıq

I grup

11:4
30:9
8:5
70:8
13:3

III grup

50:9
13:4
8:7
11:3
61:7

II grup

40:9
14:3
8:6
84:9
15:4

Suallar:

1. **Qalıq böləndən böyük ola bilərmi?**
2. **Qalıq bölənə bərabər ola bilərmi?**
3. **Qalıqlı bölmədə bölünən necə tapılır?**
4. **$a=bq+r$ bərabərliyində a,b,q,r ədədləri necə adlanır?**

Yoxla!!!

Variant A

$$18:5 = 3(\text{qal.3})$$

$$29:7 = 4(\text{qal.1})$$

$$37:9 = 4(\text{qal.1})$$

$$23:3 = 7(\text{qal.2})$$

$$56:9 = 6(\text{qal.2})$$

$$68:8 = 8(\text{qal.4})$$

$$50:8 = 6(\text{qal.2})$$

$$44:6 = 7(\text{qal.2})$$

$$75:9 = 8(\text{qal.3})$$

Variant B

$$28:13 = 2 (\text{qal.2})$$

$$34:10 = 3(\text{qal.4})$$

$$47:15 = 3(\text{qal.2})$$

$$75:20 = 3(\text{qal.15})$$

$$59:28 = 2(\text{qal.3})$$

$$100:45 = 2(\text{qal.10})$$

$$90:35 = 2(\text{qal.20})$$

$$78:12 = 6(\text{qal.6})$$

$$88:21 = 4(\text{qal.4})$$

REBUSU TAP:

$$\square : 9 = 7 \text{ (qal.4)}$$

$$\square : 6 = 6 \text{ (qal. 3)}$$

$$\square 7 : 5 = 9 \text{ (qal.}\square\text{)}$$

$$5\square : 8 = 7 \text{ (qal.}\square\text{)}$$

Ev tapşırığı:

P3(öyrənmək) səh.23

№154- №159,

№162- №166

Ədədlərə və hərflərə aid krossvord
tərtib et.

Mənbə

“Riyaziyyat 5” dərsliyi M.H. Yaqubov

“Riyaziyyat 5” dərsliyi N.Y.Vilinkin

A.S. Çesnokov K.İ. Neşkov “didaktiki məsələlər” 5 sinif

http://www.it-n.ru/profil.aspx?cat_no=692&d_no=9658 saytıdan şəkillər

SON.

